

Dopning berör hela samhället

Användning av dopningspreparat är troligen långt vanligare i samhället i stort än inom föreningsidrotten – trots att Sverige har en mycket omfattande legal reglering av dopning. Att tidigt upptäcka och behandla missbruk med dopningsmedel är en viktig aspekt i arbetet mot dopning.

CARL JOHAN SUNDBERG, professor, Karolinska institutet, Stockholm; medicinsk redaktör, Läkartidningen carl.j.sundberg@lakartidningen.se

I detta nummer av Läkartidningen behandlas dopning i ett bredare perspektiv än det rent elitidrottsrelaterade. Med all sannolikhet är användning av dopningspreparat vida mer omfattande i samhället i stort än inom föreningsidrotten. Mot denna bakgrund stiftade riksdagen dopningslagen (SFS 2011:112) för över 20 år sedan.

Lagen omfattar syntetiska anabola androgena steroider, testosteron och dess derivat, tillväxthormon och kemiska substanser som ökar produktion eller frisättning av testosteron och dess derivat eller av tillväxthormon. Lagen anger att dessa medel inte (annat än för medicinskt eller vetenskapligt ändamål) får införas till landet, överlåtas, framställas, förvärfvas i överlåtelsesyfte, bjudas ut till försäljning, innehålls eller brukas. Endast ett fåtal länder har en så strikt och omfattande legal reglering av dopning.

I **temanumret** redogör ledande svenska forskare och kliniker för bl a rådgivningsverksamhet, farmakologisk diagnostik och effekter av dopningsmedel. Ylva Böttiger och medarbetare beskriver Dopingjourens 20-åriga verksamhet inom vilken man informerar och samlar information om självrapporterat missbruk i samhället samt bedriver forskning, utbildning och nätverksarbete. Exempelvis beskrivs hur det självrapporterade samtida missbruket av dopningssubstanser och narkotika, främst amfetamin och cannabis, har ökat markant sedan 2005.

Olika detektionsmetoder och före-

komst av missbruk i olika populationer diskuteras i en artikel av Alexandros Christakopoulos och medarbetare. Fördelningen av de typer av anabola androgena steroider som används är likartad i prov från idrotten, sjukvården, företag och kriminalvården. Intressant nog är andelen positiva fynd i de prov som analyseras från sjuk- eller kriminalvården ca 10 gånger högre än proven från den internationella idrotten.

Anabola androgena steroider och beroendeproblematik beskrivs av Mathias Hallberg och Fred Nyberg. Huruvida anabola androgena steroider kan anses vara beroendeframkallande hos människa i ett strikt definierat perspektiv är ännu ej fullt klarlagt. Ledande forskare inom området menar att en stor andel av steroidmissbrukarna utvecklar ett långvarigt beroende, som till sin karaktär skiljer sig från beroende av exempelvis kokain eller alkohol.

Ett nyligen utarbetat nationellt vårdprogram för steroidmissbruk beskrivs av Anders Rane och medarbetare. För diagnostik är det väsentligt att ha kunskap om de mångfasetterade effekter steroidanvändning kan ha. En klinisk misstanke måste verifieras med urinprov.

Utöver sedvanlig anamnes är frågor kring träning, socialt nätverk och alkohol- och droganvändning centrala. Dessutom bör frågor ställas om typiska psykiska biverkningar såsom depression och ökad aggressionstendens. En riktad statusundersökning är viktig.

Vad gäller behandling är det viktigt att identifiera missbrukets karaktär och aktuella problem såsom depression med suicidtankar. Vid multipla symptom, särskilt under pågående missbruk, bör remiss skickas till specialist inom t ex endokrinologi eller invärtesmedicin och specialintresserad psykiater. ■

INNEHÅLL

KLINIK OCH VETENSKAP

1728 Dopingjouren svarar på frågor, utbildar, nätverkar, forskar ... *Ylva Böttiger, Nina Gårevik, Folke Sjöqvist*

1732 Anabola androgena steroider vanligare i samhället än i idrotten *Alexandros Christakopoulos, Magnus Ericsson, Mats Garle, Tomas Villén, Olof Beck*

1736 Fortfarande oklart om steroider framkallar eget beroende *Mathias Hallberg, Fred Nyberg*

1741 Steroider är ett växande problem på gymmen *Anders Rane, Thord Rosén, Kurt Skårberg, Lennart Heine, Sara Ljungdahl*

Läkartidningens teman ska förstärka det medicinska innehållet och ge en helhetsbild av aktuella medicinska områden. Nästa tema, i Läkartidningen nr 45, som utkommer den 6 november, kommer att vara Äldrevård1727.